

VYTIS VALATKA

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuva
Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

KŪRYBINĖS TECHNOLOGIJOS ANTIKOS FILOSOFIJOJE: KINIKŲ MOKYKLOS ATVEJIS

Creative Technologies in Antique Philosophy: The Case of Cynicism

SUMMARY

This article deals with application of creative technologies in Ancient Greek philosophy. The author concentrates on creative visualization technology used in ethics of classical cynicism. Namely, creative visualizations of the main ethical principles of cynicism – vicious surplus of pleasures and virtuous radical temperance – are scrutinized. The possible modern paraphrases of the above mentioned ancient visualizations are as well analyzed within the context of contemporary creative society. The article comes to conclusion that classical visualizations are not basically relevant to contemporary society. Yet, being prototypes of modern visualizations as well as broadening contexts and horizons of creative visualization itself, they retain significance for the analysis and deeper understanding of that society.

SANTRAUKA

Šiame straipsnyje nagrinėjamos kūrybinės technologijos, taikytos antikinėje filosofijoje. Straipsnio autorius susitelkia ties kūrybinės vizualizacijos technologija, atrandama klasikinio kinizmo etikoje. Straipsnyje analizuojami esminių šios etikos principų kūrybiniai įvaizdinimai ir jų galimos šiuolaikinės parafrazės. Prieinama prie išvados, kad klasikinės vizualizacijos iš esmės nebėra aktualios šiuolaikinės kūrybos visuomenės realijoms. Kita vertus, būdamos šiuolaikinių įvaizdinimų provaizdžiais, o kartu ir išplėsdamos pačios kūrybinės vizualizacijos horizontus, jos išlaiko reikšmingumą šios visuomenės analizei.

ĮVADAS

Kūrybiškumo reiškinyms būdingas visoms kultūroms, civilizacijoms, istorinėms epochoms. Kiekvienai jų būdingi specifiniai kūrybiškumo bruožai ir aspektai. Vis dėlto kūrybiškumas visada išlaiko keletą esminių savybių. Kaip

RAKTAŽODŽIAI: klasikinis kinizmas, kūrybinės technologijos, kūrybinė vizualizacija, etikos principai.
KEY WORDS: Classical cynicism, creative technologies, creative visualization, ethical principles.

pažymi šį fenomeną nagrinėjantys autoriai J. P. Guilfordas¹, J. Howkinsas², R. Florida³, P. Baltrėnas, E. Baltrėnaitė⁴, T. Kačerauskas⁵, J. Barevičiūtė⁶, A. Juzefovič⁷ ir kt., kūrybiškumui būdinga originalumas, individualumas, inovatyvumas, sklandumas (*fluency*), lankstumas, detalumas, jautrumas kūrybinei problemai ir t. t.

Kūrybiškumas kaip daugiamatis, daugiasluoksnis ir daugialypis fenomenas skleidžiasi įvairiose srityse. Viena esminių jo raiškos erdvių – vaizduotės, vaizdijimo ir įvaizdinimo sritis. Šioje srityje svarbus vaidmuo tenka kūrybinei vizualizacijai, arba įvaizdinimui, kaip vienai esminių kūrybinių technologijų. Tiesa, pats terminas „kūrybinis įvaizdinimas“ (*creative visualization*) dažniausiai vartojamas psichologijos moksle gana siaura prasme. Jis paprastai reiškia įvairias vaizduotės technikas kurti ir detaliai įvaizdinti scenarijus, kuriuos būtų galima realizuoti (W. D. Wattlesas⁸, Sh. Gawain⁹). Tuo tarpu šiame straipsnyje „kūrybinės vizualizacijos“ terminas bus vartojamas plačiausia reikšme – kaip kū-

rybiškas regimo ir apčiuopiamo pavida-lo suteikimas įvairioms idėjoms, koncepcijoms, problemoms, įsitikinimams, abejonėms, klausimams ir t. t.

Nagrinėjant kūrybinį įvaizdinimą, kaip ir bet kurią kitą kūrybiškumo apraišką ar technologiją, svarbu iš akių neišleisti istorinės perspektyvos. Šioji leidžia nustatyti idėjinį ir istorinį konkrečios kūrybiškumo apraiškos pagrindą bei užtikrina gilesnę, platesnę ir nuodugnesnę jos interpretaciją. Šiame straipsnyje susitelkiama ties kūrybinės vizualizacijos technikomis ir apraiškomis antikinės Graikijos kinikų etikoje.

Įvairius kinikų etikos aspektus tyrė D. R. Dudley'us¹⁰, F. Sayre'as¹¹, A. J. Malherbe'as¹², L. Navia¹³, W. Desmondas¹⁴ ir kt. Šiame straipsnyje nagrinėjamas antikinis kinizmas iš naujos ir mažai tyrinėtos kūrybinės vizualizacijos perspektyvos. Analizuojama, kaip kinikai kūrybiškai įvaizdino 2 esminius savo etikos principus – ydingąjį malonumų ratą ir dorybingąjį radikalų saikingumą. Taip pat klausiama, kiek šios vizualizacijos yra aktualios šiuolaikinei visuomenei.

YDINGASIS MALONUMŲ PERTEKLIUS IR JO ĮVAIZDINIMAI

Filosofinė kinikų mokykla, įkurta Atėnuose V a. pr. Kr. Antisteno ir Diogeno Sinopiečio, išgarsėjo globaliu maištu prieš antikinę civilizaciją ir jos moralę. Maišto priežastis gana paprasta. Kinikų įsitikinimu, civilizacija naikinanti laimę ir sveikatą užtikrinančią saikingumo dorybę ir pakeičianti ją žmogaus prigimtį griaušančiu malonumų pertekliaus vaikymusi.

Kodėl šį vaikymąsi kinikai laikė didžiausia žmonijos nelaime? Kodėl kiniz-

mo tėvas Antistenas mėgdavo kartoti: „Man geriau išprotėti, nei mėgautis“¹⁵? Atsakymą pateikia vienas svarbiausių kinizmo etikos konstrukto – smagračio principas. Pasak jo, kuo daugiau malonumų patiriama, tuo daugiau jų geidžiama (ir netgi *hic et nunc*).

Kad neliktų grynąja teorija, šiam principui reikėjo įtikinamos vizualizacijos. Pirmiausia jis buvo konkretizuojamas per vergijos vaizdinį. Pasak kinikų, malonumų rate žmogus, pats to nejausdamas,

po truputį praranda savo prigimtine laisvę ir neišvengiamai tampa malonumų pertekliaus vergu. Jis nuolat medžioja malonumus, nuolat jų geidžia neapajėgdamas gyventi jų užribyje. Tačiau joks malonumų perteklius negali jo iki galo patenkinti, net pats intensyviausias mėgavimasis nelaiduoja ramybės ir laimės.

Kita vertus, sukimaši malonumų rate kinikai įvaizdino kaip vandenligę. Malonumų medžiotoja jie prilygino nuo šios ligos kenčiančiam žmogui – jį nuolat kankinąs nenumaldomas troškulis, ir kuo gausiau jis patenkinamas, tuo sparčiau auga¹⁶. Šis bendrasis vandenligės vaizdinys buvo individualizuotas konkrečiais vaizdiniais, arba apraiškomis: turtu, valdžia, šlove, seksualiniu pasitenkinimu ir t. t. Pasak kinikų, šių dalykų niekad nepakanka. Žmogaus

niekada netenkina turimas turtas ar šlovė, nėra galo valdžios siekimui bei stiprinimui ir t. t.

Abi minėtos ydingojo malonumų rato vizualizacijos akivaizdžiai yra kūrybinio pobūdžio. Pirmiausia jos buvo jautrios aktualiai antikinio pasaulio problemai – nuolatinei malonumų medžioklei. Antra, tai buvo nauji ir originalūs įvaizdinimai bendrajame klasikinės graikų kultūros kontekste. Antikinio pasaulio piliečiui malonumų gausa buvo vienas siekinių, įvaizdinamas pasiturinčiu žemišku gyvenimu ir nesibaigiančia pomirtine puota Eliziejaus laukuose. Tad malonumų perteklius nereiškė nei vergijos, nei ligos. Galiausiai abi vizualizacijos buvo išties detalios – kinikai pateikdavo išsamius malonumų sukeltą vergijos ir ligos aprašymus.

DORYBINGAS RADIKALUSIS SAIKINGUMAS IR JO VIZUALIZACIJOS

Kinikų įsitikinimu, žmogiškoji prigintis civilizacijoje serga. Kad neištiktų mirtis, būtinas gydymas, o vienintelis efektyvus vaistas būtų grįžimas prie prigimtinio saikingumo – žmogaus prigimties esminės savybės ir dorybės. Svarbu pažymėti, kad kinikai turėjo galvoje ne įprastą saikingumą, arba saiko visame kame jutimą. Jie kalbėjo apie radikalų saikingumą – maksimalų žmogiškųjų poreikių apribojimą. Kalbant šiuolaikine kalba, toks saikingumo variantas būtų maksimalus vartojimo sumažinimas. Pasak kinikų, tik minimalus maisto, rūbų, avalynės, seksualinių malonumų ir kitų gėrybių kiekis gali visiškai patenkinti žmogiškąją prigimtį; suteikti savipakanamus ir į perteklių nevedančius malo-

numus. Kita vertus, būtent minimalūs poreikiai yra būtinausieji, jie gali būti patenkinami iš esmės visur ir visada. Tad minimalus poreikių skaičius apsaugo nuo ateities baimės ir suteikia sielos ramybės ir gero nusiteikimo būseną, kuri, kinikų įsitikinimu, ir esanti ne kas kita kaip pati žmogiškoji laimė¹⁷.

Taigi jei malonumų medžioklė buvo vizualizuojama vergo ir ligonio vaizdiniais, su saikingumu būta priešingai. Jis buvo interpretuojamas ir propaguojamas vaisto (*pharmakon*), sveikatos ir visiškos laimės vaizdiniais. Sveiko ir laimingo žmogaus vaizdiniai kartais netgi įgydavo kosmopolitinį matmenį, virsdami paveikslu Visatos piliečio, gebančio laisvai ir laimingai gyventi bet kurioje jos dalyje.

Erdvinis – laikinis šio paveikslo universalumas buvo reprezentuojamas 2 būdais. Pirmiausia mitine praeitimi, tai yra vaizdais ir scenomis iš Aukso amžiaus žmonių

gyvenimo. Antra, utopine ir mitologizuota dabartimi: tolimomis įsivaizduojamomis salomis ir kai kuriomis idealizuotomis barbarų gentimis ir valstybėmis.

MITINĖS PRAEITIES SAIKINGOJO GYVENIMO ĮVAIZDINIMAI

Panagrinėkime šias vizualizacijas pradėdami nuo Aukso amžiaus paveikslo. Kinikai šį amžių aprašinėjo Hesiodo stiliumi – kaip visuotinio moralumo, laimės, taikos ir ramybės laikotarpį. Saikingiems to amžiaus žmonėms visiškai pakakdavę dosnios gamtos ir derlingos žemės dovanų. Tomis dienomis viešpatavusi visuotinė lygybė. Pasak kinikams simpatizavusio garsaus graikų satyriko ir skeptiko Lukiano, Aukso amžiuje „vergovės tiesiog nebuvo“¹⁸.

Deja, šį palaimingąjį prigimtinių būvį ilgainiui pakeitė pragaištingoji civilizacija. Ji paneigė prigimtinių saikingumo maksimumą ir sunkiai bei ilgam sužalojo žmogiškąją prigimtį. Pasak kiniko Diogeno Sinopiečio, visi civilizuoti žmonijos išradimai ir gudrybės neatnešė žmonijai jokios naudos: „žmogaus sumanumas ir gebėjimas atrasti bei išrasti daugybę gyvenimo palengvinimų buvo visai nenaudingi vėlesnėms kartoms, nes žmonės panaudoja savo protus ne narsai ar teisingumui skatinti, o vien malonumų siekti“¹⁹. Malonumų pertekliui tapus pagrindiniu žmonijos tikslu, prasidėjo kova dėl jo ir jo pasiekimo priemonių: turto, valdžios, šlovės, kilmingumo ir kt.

Šios kovos pasekmės – karai, turtinė bei teisinė nelygybė, vergovė.

O kada tai nutiko? Kaip jau minėta, kinikai prigimtinių saikingumo karalivimą iliustravo Aukso amžiaus vizija. Tad visiškai suprantama, kad nelemtas civilizacinis posūkis taip pat neišvengė mitinio įvaizdinimo – žmonijos nelaimių priežastimi paskelbtas graikų taip gerbtas titanas Prometėjas. Priežastis paprasta – būtent jis padovanojęs žmonijai iš dievų pavogtą ugnį. Kraštutinio saikingumo siekusiems kinikams tai neatrodė joks žygdarbis. Priešingai, tai laikyta didžiausiu nusikaltimu, už kurį Prometėjas gavo tai, ko nusipelnė. Pasak Diogeno, „teisinga, kad Prometėjas buvo prikaltas prie uolos, o peslys išplėsdavo jo kepenis“²⁰. Teisinga, nes dovanotoji ugnis žmonijai nedavusi nieko gera. Priešingai, ji buvo žmonių „išlepimo ir prabangos kilmė bei pradžia“²¹ – pirmasis žmonijos žingsnis, žengiamas į civilizaciją įtvirtinantį malonumų perteklių. Taigi kinikai įvaizdino prigimtinių saikingumo viešpatavimą ir jį nutraukusį civilizacinį posūkį originalia kūrybine mitų apie Aukso amžių ir Prometėją sinteze.

SAIKINGO GYVENIMO MITOLOGIZUOTOJE IR UTOPINĖJE DABARTYJE VIZUALIZACIJOS

Čia iškykla labai svarbus klausimas: ar, kinikų manymu, minėtas posūkis yra

užbaigtas, negražinamas ir neatšaukiamas? Jokių būdu! Kinikai saikingumo

karalystės neužrakino mitinėje praeityje. Aukso amžius nebuvo vienintelė laisvo, sveiko, saikingo ir laimingo gyvenimo vizualizacija. Prigimtinio saikingumo teritorijos buvo braižomos ir utopinėje ar bent jau mitologizuotoje dabartyje. Tai įsivaizduojamos tolimos salos ir kai kuriuos barbarų gentys. Panagrinėkime visas šias kūrybines vizualizacijas.

Kadaise globalaus Aukso amžiaus liekanas kinikai pirmiausia atrado kai kuriose barbarų gentyse – persų, skitų ir pan. Šios gentys dar nepraradusios pirmąpradžio santykio su gamta ir prigimtimi. Jos praktikuoja asketišką, tiek sielą, tiek kūną užgrūdinantį gyvenimo būdą – tikrą gerosios praktikos pavyzdį išlepusiems ir ydų sugadintiems graikams bei daugeliui barbarų.

Šio asketiško gyvenimo reprezentatyviausiomis personifikacijomis kinikai laikė persų karalių Kirą ir legendinį skitų išminčių Anacharsį. Štai kinikų mokyklos įkūrėjas Antistenas lygino Kirą su mitiniu graikų herojumi Herakliu – dorybingumo, saikingumo, išsvermingumo, tvirtumo, darbštumo etalonu²². Minėtomis dorybėmis garsėjęs ir Anacharsis. Pasak nežinomo kinikų filosofo, Anacharsis šitaip trumpai pristatęs savo gyvenimo būdą: „Mano drabužiai – plona skitiška skraistė, mano batai – stora mano paties pėdų oda, mano lova – žemė, mano maisto pagardas – badas, ir aš gyvenu pienu, sūriu ir mėsa.“²³ Ši saikingą maistą skitams teikianti derlinga žemė ir gausios galvijų bandos. Tai bendra visų skitų nuosavybė – Anacharsio teigimu, „visi mes valdome visą žemę“²⁴. Esant bendrai nuosavybei, skitų valdose nekariaujama dėl turto. Skitų taip pat nepuola išorės priešai bijodami jų santarvės, išsvermės ir narsos: „Mums

ginklų reikia ne puolimui, o vien gynybai, jei iškyla tokia būtinybė. Tačiau tokios būtinybės iki šiol nėra buvę. Juk mes stotume prieš tuos, kurie mus pultų ir kaip karius, ir kaip [galimus] karo trofėjus. O toks trofėjus būtų mielas ne daugeliui.“²⁵

Idealizuotos ir mitologizuotos barbarų gentys nebuvo vieninteliai mitinės erdvės arealai, kuriuose kinikų kūrybinė vaizduotė vizualizavo prigimtinio moralumo ir saikingumo viešpatavimą. Tokių arealų ieškota ir niekieno dar neatrastose įsivaizduojamose tolimose salose. Jas galima laikyti tam tikrais Tomo Moro *Utopijos* salos prototipais. Puikus pavyzdys – sala *Elgetos krepšys* (*Περα*), aprašyta kiniko Krateto to paties pavadinimo poemoje. Svarbu pažymėti, kad elgetavimas buvo dažno kiniko gyvenimo būdo dalis, o pats elgetos krepšys kinikų filosofijoje simbolizavo radikalų saikingumą. Būtent jis ir viešpatauja Krateto saloje. Jos gyventojai tenkinasi vandeniu, figomis, česnakais, kmynais ir kitu paprastu derlingos žemės teikiamu maistu, kurio visiems pakanka. Ir apskritai malonumų perteklius čia nepageidaujamas – „čia neįplauks nei kvailys, nei veltėdis, / nei apsirijėlis ar kūniško geidulio vergas“²⁶. Malonumų pertekliui nesant siekiniu, nėra prasmės kariauti dėl jo pasiekimo priemonių: „vyrai čia viens su kitu nekovoja, / nei griebias ginklų pinigų ar garbės išgeidę“²⁷.

Minėtos radikalaus saikingumo vizualizacijos yra akivaizdžiai kūrybinio pobūdžio. Pirmiausia jos atspindėjo aktualią antikinės civilizacijos problemą – nuolatinę malonumų medžioklę. Iš esmės jos ir buvo ne kas kita kaip reakcijos į šią problemą, siūlančios tam tikrus jos sprendimo būdus. Antra, tai buvo naujos

ir originalios vizualizacijos. Klasikinio pasaulio piliečiui kraštutinis saikingumas nereiškę nei vaisto socialinio pobūdžio ligoms gydyti, nei laimės įrankio. Toks saikingumas veikiau laikytas keistuolių, marginalų, religinę ezoteriką praktikuojančių žmonių ar savo padėtį bandančių pateisinti varguolių reikalu. O dėl praeitin nugrimzdusio Aukso amžiaus ir jo dar nepraradusių tolimųjų „dabarties“ salų, visa tai antikinė literatūra paprastai įvaizdindavo ne kaip radikalaus saikingumo karalystes, o kaip tam tikrus visuotinės gerovės arealus,

kuriuose malonumų perteklius pasiekiamas be jokių pastangų ir triūso. Na, o barbarai paprastai laikyti necivilizuotomis būtybėmis, labai artimomis saikingumo nepažįstančiam laukinių gyvūnų pasauliui, neturinčiam jokie supratimo apie žmogiškąją laisvę ir laimę bei panirusiam į nesibaigiančių kovų ir žudynių ratą. Galiausiai anksčiau minėtos vizualizacijos pasižymėjo kūrybiškumui reikalingu detalumu – kinikai išsamiai aprašė saikingąjį Aukso amžiaus žmonių, tolimųjų salų gyventojų ir rinktinių barbarų gyvenimą.

KINIKŲ KŪRYBINĖS VIZUALIZACIJOS IR ŠIUOLAIKINĖ VISUOMENĖ

Malonumų medžioklė nesibaigė su antikinė kultūra. Šiuolaikinėje vartotojų visuomenėje ji dar intensyvesnė ir įvairiapusiškesnė. Modernus mokslas ir technologijos pavertė malonumus lengvai prieinamus vartojimui. Kita vertus, nuolatinis vartojimas, itin spartus gyvenimo tempas, noras būti, turėti, daryti daugiau ir greičiau sekina šiuolaikinį žmogų. Maža to, šie veiksniai neleidžia pasitenkinti paprasčiausiais dalykais, jausti gyvenimo džiaugsmą, patirti akimirkos grožį; palaike nesibaigiantį nerimą ir baimę nespėti, nepavartoti, neturėti. Tad šiuolaikinė malonumų medžioklė galėtų būti vizualizuota vaizdiniu žmogaus, gyvenančio niekada nesibaigiančiame skubėjime. Jis skuba pabaigti savo gausius darbus, kad galėtų pasimėgauti taip trokštamais malonumais, kurie gana lengvai pasiekiami, bet gausa nenusileidžia darbams. Vis dėlto jam niekaip nepavyksta nei užbaigti darbų, nei visiškai atsiduoti malonumams, kurių kiekybė auga kartu su inten-

syvesne paklausa. Šis žmogus tiesiog neturi laiko abiem anksčiau minėtiems tikslams. Jam belieka užsidaryti nesibaigiančiame nebaigtų darbų ir iki galo nepatirtų malonumų rate, kartojant roko grupės „The Rolling Stones“ populiarios dainos „Satisfaction“ žodžius: „Negaliu patirti pasitenkinimo“...

Šią šiuolaikinės malonumų medžioklės vizualizaciją galime palyginti su kinikų pateiktais įvaizdinimais – nesibaigiančiu vergystės ratu ir konkrečia liga – vandenlige. Šiuolaikinis nesibaigiančios skubos rate įkalinto žmogaus vaizdinys taip pat nurodo tam tikrą vergovę ir ligą. Tiksliau kalbant, toks nesibaigiantis skubėjimas jau pats savaime yra tam tikra vergovė ir liga. Todėl ši laikmetį įrėminantis gausių pusiau baigtų darbų ir iki galo nepatirtų malonumų ratas – tai tam tikra vergovė ir nesveikata lemiančio klasikinio malonumų pertekliaus smagračio variacija. Tiesa, antikinis ir šiuolaikinis tiek vergovės, tiek ligos variantai

yra skirtingi, todėl klasikinės vizualizacijos nelabai tinka šiuolaikinės visuomenės bėdoms reprezentuoti. Vis dėlto klasikinis įvaizdinimas išlaiko šiuolaikinių vizualizacijų prototipo statusą – čia ir glūdi minėtojo įvaizdinimo svarba šiuolaikinei situacijai.

O kas joje galėtų bent jau retkarčiais sustabdyti anksčiau minėtą nesibaigiančios skubos ratą ar bent jau pristabdyti, sulėtinti? Viena galimų priemonių – pasirinkti saikingesnį gyvenimo būdą, kitaip sakant, sumažinti vartojimą. Tiesa, šiuolaikinis žmogus įpratęs gyventi komfortabiliai, daug norėti, turėti ir vartoti. Bet juk galima tiesiog pabandyti gyventi saikingiau, atsisakyti to, kas nebūtina. Tokia gyvenimo strategija – minimalus saikingumas – bent minimaliai pagerintų gyvenimo kokybę, dovanotų daugiau sveikatos, ramybės, pastovumo ir elementaraus džiaugsmo. Tad šiuolaikinei visuomenei reikalingas ne radikalusis, bet švelnusis, arba nuosaikysis, saikingumas – saiko visame kame jautimas.

Kaip jau minėta, šiuolaikinė malonumų medžioklė gali būti iliustruota nuolat skubančio žmogaus gyvenimo vaizdiniu. Švelnusis saikingumas savo ruožtu gali būti vizualizuojamas vaistų nuo šio skubėjimo vaizdiniu, taip pat ir paveikslu žmogaus, kuris pagal lotynų patarlę „*Festina lente*“²⁸ skuba pakankamai lėtai. Ar bent jau trumpam pristabdo, ar netgi sustabdo skubėjimą, kad išeitų iš minėtojo rato pasimėgauti gamtos gro-

žybėmis, paskanauti paprasto maisto, pasikalbėti su draugais, paskaityti įdomią knygą, nueiti į teatrą, kiną etc.

Šią šiuolaikinę nuosaikaus saikingumo vizualizaciją įdomu palyginti su kinikų pateiktu klasikiniu radikalaus saikingumo įvaizdinimu. Pastarasis saikingumą vizualizavo 2 būdais: a) vaistų nuo nesibaigiančios malonumų medžioklės vaizdiniu; b) šių vaistų vartojimo rezultatų – pastovios sveikatos, laimės ir laisvės būsenos – vaizdiniais. Modernioji saikingumo vizualizacija taip pat apima vaistų vaizdinį. Tai vaistai nuo nesibaigiančios skubos rato. Kita vertus, šiuolaikinė vizualizacija įtraukia ir šių vaistų vartojimo efekto vaizdinį – skubos rato sulėtinimą ar bent jau nutraukimą trumpam laikui. Šis skubėjimo sulėtinimas ar sustabdymas taip pat suteikia tam tikrą sveikatos, laisvės ir laimės būseną. Vis dėlto, skirtingai nuo antikinių prototipų, ši sveikata, laisvė ir laimė yra laikinos ir fragmentinės, o ne pastovios ir vientisos. Taigi šiuolaikinio saikingumo vizualizacija – tai tam tikra radikalaus saikingumo klasikinio įvaizdinimo variacija. Tiesa, būdama skirtingos saikingumo rūšies įvaizdinimu, klasikinė vizualizacija iš esmės nėra tinkama šiuolaikinei visuomenei. Tačiau ji nepraranda reikšmingumo kaip šiuolaikinių įvaizdinimų provaizdis, be kita ko, siūlantis alternatyvius saikingumo scenarijus statistiniam vidurkiui nepaklūstantiems visuomenės elementams.

UŽSKLANDA

XXI a. Vakarų visuomenė dažnai įvardijama kaip kūrybos visuomenė, turinti savo esmines charakteristikas, kūrėjų

grupes, kūrybiškumą matuojančius indeksus ir t. t. Vis dėlto kūrybiškumas, jo įrankiai, metodikos ir technologijos egzis-

tuoja nuo neatmenamų žmonijos laikų. Tų technologijų turinys, forma, subjektai ir adresatai priklauso nuo konkrečios istorinės epochos, kultūros, civilizacijos etc. Šiame kontekste svarbi istorinė kūrybiškumo formų, metodų, technologijų analizė. Ją būtų netikslu laikyti vien kūrybiškumo archeologija, ieškančia reikšmingų faktų kūrybiškumo kapinyuose. Tai veikia istorinė kūrybiškumo komparatyvistika, ne tik atskleidžianti ir lyginanti įvairių epochų kūrybiškumo formų ir

technologijų esminius požymius, bet ir atverianti alternatyvius kūrybiškumo kontekstus ir horizontus šiuolaikinei kūrybos visuomenei. Juk, kaip teigia žinoma patarlė, nauja neretai būna gerai pamiršta sena. Galime prisiminti kad ir XIX a. modernios formaliosios logikos kūrėjus, netikėtai atradusius, kad iki tol menkai vertinta viduramžių scholastinė logika jau buvo pasiūliusi jiems iškilusių problemų sprendimo būdus, tiesa, formuluotus kitokia kalba, pavyzdžiais ir metodais.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Joy Paul Guilford, *Analysis of Intelligence*. New York: McGraw-Hill Education, 1971.
- ² John Howkins, *Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. London: Penguin Books, 2001.
- ³ Richard Florida, *The Rise of Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books, 2002.
- ⁴ Pranas Baltrėnas et al., Social Environment of Creativity. *Filosofija. Sociologija*, 26(1), 2015, p. 46–54.
- ⁵ Tomas Kačerauskas, Technologies in Creative Economy and Creative Society. *Technological and Economic Development of Economy*, 21(4), 2015, p. 240–252.
- ⁶ Jovilė Barevičiūtė, Pagrindiniai kūrybiškumo ir kūrybingumo aspektai šiuolaikiniuose humanitariniuose bei socialiniuose moksluose. *Filosofija. Sociologija*, 25(1), 2014, p. 19–28.
- ⁷ Agnieška Juzefovič, Creative Interactions between Word and Image in Modern Visual Culture. *Limes: Borderland Studies*, 6(2), 2014, p. 121–131.
- ⁸ Wallace Delois Wattles, *The Science of Getting Rich*. Oxford: Infinite Ideas, 2012.
- ⁹ Shakhti Gawain, *Creative Visualization: Use the Power of Your Imagination to Create What You Want in Your Life*. Novato, California: New World Library, Nataraj Publishing, 2002.
- ¹⁰ Donald R. Dudley, *History of Cynicism. From Diogenes to the 6th Century A.D.* London: Methuen & Co, 1937.
- ¹¹ Farrand Sayre, *The Greek Cynics*. Baltimore: J. H. Furst Company, 1948.
- ¹² Abraham J. Malherbe (Ed.), *The Cynic Epistles: A Study Edition*. Missoula, Montana: Society of Biblical Literature, 1977, p. 49.
- ¹³ Lius Navia, *Classical Cynicism: a Critical Study*. London: Greenwood Press, 1996.
- ¹⁴ William Desmond, *Cynics. Ancient Philosophies*. Stocksfield: Acumen Publishing Limited, 2008.
- ¹⁵ Diogenes Laertius, *Lives of the Eminent Philosophers*. Vol. II. Translated by R. D. Hicks. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1925, p. 5.
- ¹⁶ Joannes Stobaeus, *Florilegium*. Volumen I. Oxonii: E typographeo clarendoniano, 1822, p. 295.
- ¹⁷ Joannes Stobaeus, *Florilegium*. Volumen III. Lipsiae: In bibliopolio Kuehniano, 1824, p. 294.
- ¹⁸ Lucian of Samosata. *Saturnalia. The works of Lucian of Samosata*. Volume IV. Translated by H. W. Fowler and F. G. Fowler. Oxford: The Clarendon Press, 1905, p. 111.
- ¹⁹ Dio Chrysostom. *Discourses I–XI*. Translated by J. W. Cohoon. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1932, p. 266.
- ²⁰ Ten pat, p. 267.
- ²¹ Ten pat, p. 265.
- ²² Diogenes Laertius, p. 5.
- ²³ Marcus Tullius Cicero, *Tusculanae Disputationes*. Volume V. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1927, p. 516.
- ²⁴ Abraham J. Malherbe (d.), *The Cynic Epistles: A Study Edition*. Missoula, Montana: Society of Biblical Literature, 1977, p. 49.
- ²⁵ Ten pat, p. 51.
- ²⁶ Diogenes Laertius, p. 89.
- ²⁷ Ten pat.
- ²⁸ Lot. – „skubėk lėtai“.